യോഗവാസിഷ്ഠഃ/പ്രകരണമ് 6
(നിർവാണപ്രകരണം ഉത്തരാർധം)/സർഗഃ 175

ശ്രീവസിഷ്ഠ ഉവാച .
സ്വപ്നാഭ-മാദ്യം ചിദ്വ്യോമ കാരണം ദേഹ-സംവിദാമ് .
ദൃശ്യാ+ന്യതാ്ഽസംഭവത+ശ്ചിദ്വ്യോമ്നസ്/തത്കുതോ വപുഃ .. 1
സർഗാദൗ സ്വപ്ന-സവിത്തി/രൂപം സർവം വിനാനഘ .
ന സർഗോ ന പരോ ലോകോ ദൃശ്യമാനോ്ഽപി സിദ്ധ്യതി .. 2
അസദേവാനു-ഭൂരിത്ഥമേവേദം ഭാസതേ ജഗത് .
സ്വപ്നാങ്-ഗനാ-സങ്ഗ ഇവ ശാന്തം ചിദ്വ്യോമ കേവലമ് .. 3
ഏവംനാമാസ്തി ചിദ്ധാതു-രനാദി-നിധനോ്ഽമലഃ .
ശൂന്യാത്മൈവാച്ഛരൂപോ്ഽപി ജഗദിത്യവ-ഭാതി യഃ .. 4
മലസ്ത്വേഷോ്ഽപരിജ്ഞാതഃ പരിജ്ഞാതഃ പരം ഭവേത് .
കുതഃ കില പരേ വ്യോമ+ന്യ-നാദി-നിധനേ മലഃ .. 5
യദേതദ്വേദനം ശുദ്ധം തദേവ സ്വപ്നപത്തനമ് .
ജഗത്തദേവ സർഗാദൗ പൃഥ്വ്യാദേഃ സംഭവഃ കുതഃ .. 6
ചിദ്വ്യോമാത്-മാവ-ഭാസസ്യ നഭസഃ സർഗരൂപിണീ .
കൃതാ പൃഥ്വ്യാദികലനാ മനോബുദ്ധ്യാദിതാ തഥാ .. 7
വാര്യാവർത ഇവാഭാതി പവനസ്പന്ദവച്ച യത് .
അബുദ്ധിപൂർവം ചിദ്വ്യോമ്നി ജഗദ്ഭാനമഭിത്തിമത് .. 8
പശ്ചാത്തസ്യൈവ തേനൈവ സ്വയമൈശ്വര്യശംസിനാ .
കൃതം ബുദ്ധ്യാദിപൃഥ്വ്യാദികല്പനം സദസന്മയമ് .. 9
സ്വയമേവ കചത്യച്ഛാച്ഛാ യേയം സ്വാ മഹാചിതിഃ .
സർഗാഭിധാനമസ്യൈവ നഭ ഏവേഹ നേതരത് .. 10
ന ച കിംചന നാമാങ്ഗ കചത്യച്ചൈവ സാ സ്മൃതാ .
ചിന്മാത്രൈകൈകകലനം തതമേവാത്മനാത്മനി .. 11
ചിദാകാശശ്ചിദാകാശേ തദിദം സ്വമലം വപുഃ .
ചിത്തം ദൃശ്യമിവാഭാതി യഥാ സ്വപ്നേ തഥാ സ്ഥിതമ് ..12
അന്യഥാനുപപത്ത്യാർഥകാരണാഭാവതഃ സ്വതഃ .
സർഗാദാവേവ സ്വാത്മൈവ ദൃശ്യം ചിദ്വ്യോമ പശ്യതി .. 13
സ്വപ്നവത്തച്ച നിർധർമ മനാഗപി ന ഭിദ്യതേ .
തസ്മാച്ചിദ്വ്യോമ ചിദ്വ്യോമ ശൂന്യത്വം ഗഗനാദിവത് .. 14
യദൈവ തത്പരം ബ്രഹ്മ സർവരൂപവിവർജിതമ് .
തദേവൈകം തഥാരൂപമേവം സർവതയാ സ്ഥിതമ് .. 15
സ്വപ്നേ്ഽനുഭൂയതേ ചൈതത്സ്വപ്നോ ഹ്യാത്മൈവ ഭാസതേ .
നാനാബോധമനാനൈവ ബ്രഹ്മൈവാമലമേവ തത് .. 16
ബ്രഹ്മൈവാത്മനി ചിദ്ഭാവാജ്ജീവത്വമിവ കല്പയത് .
രൂപമത്യജദേവാച്ഛം മനസ്താമിവ ഗച്ഛതി .. 17
ഇദം സർവം തനോതീവ തച്ച ഖാത്മകമേവ ഖമ് .

ഭവതീവ ജഗദ്രൂപം വികാരീവാവികാര്യപി .. 18
മന ഏവ സ്വയം ബ്രഹ്മാ സ സർഗസ്യ ഹൃദി സ്ഥിതഃ .
കരോത്യവിരതം സർവമജസ്രം സംഹരത്യപി .. 19
പൃഥ്വ്യാദിരഹിതോ യസ്മിന്മനോഹൃദ്യങ്ഗവർജിതേ .
അന്യദ്വാ ത്രിജഗദ്ഭാതി യഥാ സ്വപ്നേ നിരാകൃതി .. 20
ദേഹരൂപജഗദ്രൂപൈരഹമേകമനാകൃതി .
മനസ്തിഷ്ഠാമ്യനന്താത്മ ബോധാബോധം പരാഭവമ് .. 21
നേഹ പൃഥ്വ്യാദി നോ ദേഹോ ന ചൈവാ+ന്യാസ്തി ദൃശ്യതാ .
ജഗത്തയാ കേവലം ഖം/ മനഃ കച-കചാ-യതേ .. 22
വിചാര്യ-ദൃഷ്ട്യൈ/തദപി/ ന-കിംചി-ദപി വിദ്യതേ .
കേവലം ഭാതി ചിന്മാത്ര-മാത്മ-നാത്മനി നിർഘനമ് .. 23
യതോ വാചോ നിവർതന്തേ തൂഷ്ണീംഭാവോ/ഽവശിഷ്യതേ .
വ്യവഹാര്യപി ഖാത്മൈവ തദ്വത്തിഷ്ഠതി മൂകവത് .. 24
അനന്താപാരപര്യന്താ ചിന്മാത്രപരമേഷ്ടകാ .
തൂഷ്ണീം ഭൂത്വാ ഭവത്യേഷ പ്രബുദ്ധഃ പുരുഷോത്തമഃ .. 25
അബുദ്ധിപൂർവം ദ്രവതോ യഥാവർതാദയോ/ഽമ്ഭസി .
ക്രിയന്തേ ബ്രഹ്മണാ തദ്വച്ചിത്തബുദ്ധ്യാദയോ ജഡാഃ .. 26
അബുദ്ധിപൂർവം വാതേന ക്രിയതേ സ്പന്ദനം യഥാ .
അനന്യദേവം ബുദ്ധ്യാദി ക്രിയതേ പരമാത്മനാ .. 27
അനന്യദാത്മനോ വായോര്യഥാ സ്പന്ദനമവ്യയമ് .
അനന്യദാത്മനസ്തദ്വച്ചിന്മാത്രം പരമാത്മനഃ .. 28
ചിദ്വ്യോമ ബ്രഹ്മചിന്മാത്രമാത്മാ ചിതി മഹാനിതി .
പരമാത്മേതി പര്യായാ ജ്ഞേയാ ജ്ഞാനവതാം വര .. 29
ബ്രഹ്മോന്മേഷനിമേഷാത്മ സ്പന്ദാസ്പന്ദാത്മ വാതവത് .
നിമേഷോ യാദൃഗേവാസ്യ സമുന്മേഷസ്തഥാ ജഗത് .. 30
ദൃശ്യമസ്യ സമുന്മേഷോ ദൃശ്യാഭാവോ നിമേഷണമ് .
ഏകമേതന്നിരാകാരം തദ്ദ്വയോരപ്യുപക്ഷയാത് .. 31
നിമേഷോന്മേഷയോരേകരൂപമേവ പരം മതമ് .
അതോ/സ്തി ദൃശ്യം നാസ്തീതി സദസച്ച സദാ ചിതിഃ .. 32
നിമേഷോ നാന്യ ഉന്മേഷാന്നോന്മേഷോ/പി നിമേഷതഃ .
ബ്രഹ്മണഃ സർഗവപുഷോ നിമേഷോന്മേഷരൂപിണഃ .. 33
തദ്യഥാസ്ഥിതമേവേദം വിദ്ധി ശാന്തമശേഷതഃ .
അജാതമജരം വ്യോമ സൗമ്യം സമസമം ജഗത് .. 34
ചിദചിത്യാത്മകം വ്യോമ രൂപം കചകചായതേ .
ചിന്നാമ തദിദം ഭാതി ജഗദിത്യേവ തദ്വപുഃ .. 35
ന നശ്യതി ന ചോത്പന്നം ദൃശ്യം നാപ്യനുഭൂയതേ .
സ്വയം ചമത്കരോത്യന്തഃ കേവലം കേവലൈവ ചിത് .. 36
മഹാചിദ്വ്യോമമണിഭാ ദൃശ്യനാമ്നീ നിജാകരാത് .
അനന്യാന്യേവ ഭാതാപി ഭാനുഭാസ ഇവോഷ്ണതാ .. 37
സുഷുപ്തം സ്വപ്നവദ്ഭാതി ഭാതി ബ്രഹ്മൈവ സർഗവത് .

സർവമേകം ശിവം ശാന്തം നാനേവാപി സ്ഥിതം സ്ഫുരത് .. 38
യദ്യത്സംവേദ്യതേ യാദൃക്സദ്വാ/സദ്വാ യഥാ യദാ .
തഥാനുഭൂയതേ താദൃക്-തത്-സദസ്ത്വ/സദസ്/തു വാ .. 39
അന്യഥാനുപപത്ത്യാ ചേത്കാരണം പരികല്പ്യതേ .
തത്സ്വപ്നാഭോ ജഗദ്ഭാവാദന്യഥാ നോപപദ്യതേ .. 40
പ്രമാതീതാത്പരാദ്വിശ്വമനന്യദുദിതം യതഃ .
പ്രമാതീതമിദം ചൈവ കിംചിന്നാഭ്യുദിതം തതഃ .. 41
യസ്യ യദ്രസികം ചിത്തം തത്തഥാ തസ്യ ഗച്ഛതി .
ബ്രഹ്മൈകരസികം തേന മനസ്തത്താം സമശ്നുതേ .. 42
യച്ചിത്തോ യദ്ഗതപ്രാണോ ജനോ ഭവതി സർവദാ .
തത്തേന വസ്ത്വിതി ജ്ഞാതം ജാനാതി തദസൗ സ്ഫുടമ് ..43
ബ്രഹ്മൈക-രസികം യത്സ്യാൻ-മനസ്/തത്തദ്/ഭവേത്-ക്ഷണാത് .
യസ്യ യദ്രസികം ചേതോ ബുദ്ധം തേന തദേവ സത് .. 44
വിശ്രാന്തം യസ്യ വൈ ചിത്തം ജന്തോസ്തത്പരമാർഥസത് .
വ്യവഹൃത്യൈ കരോത്യന്യത്സദാചാരാദതദ്രസമ് .. 45
ദ്വിത്വൈകത്വാദികലനാ നേഹ കാചന വിദ്യതേ .
സത്താമാത്രം ച ദൃഗിയമിതശ്ചേദലമീക്ഷ്യതേ .. 46
അദൃശ്യദൃശ്യസദസന്മൂർതാമൂർതദൃശാമിഹ .
നൈവാസ്തി ന ച നാസ്ത്യേവ കർതാ ഭോക്താ/ഥവാ ക്വചിത്..47
ഇദമിത്ഥമനാദ്യന്തം ജഗത്പര്യായമാത്മനി .
ബ്രഹ്മൈകഘനമാശാന്തം സ്ഥിതം സ്ഥാണുരിവാധ്വനി .. 48
യദേവ ബ്രഹ്മ ബുദ്ധ്യാദി തദേവൈതന്നിരഞ്ജനമ് .
യദേവ ഗഗനം ശാന്തം ശൂന്യം വിദ്ധി തദേവ തത് .. 49
കേശോണ്ഡുകാദയോ വ്യോമ്നി യഥാ സദസദാത്മകാഃ .
ദ്വിതാമിവാഗതാ ഭാന്തി പരേ ബുദ്ധ്യാദയസ്തഥാ .. 50
തഥാ ബുദ്ധ്യാദി ദേഹാദി വേദനാദി പരാപരേ .
അനേകാ+ന്യ+പ്യ/ന+ന്യാനി ശൂന്യ+ത്വാനി യഥാമ്ബരേ .. 51
സുഷുപ്താദ്വിശതഃ സ്വപ്നമേകനിദ്രാത്മനോ യഥാ .
സർഗസ്ഥസ്യാപി ന ദ്വിത്വം നൈകത്വം ബ്രഹ്മണസ്തഥാ .. 52
ഏവമേവ കചത്യച്ഛാ ഛായേയം സ്വാ മഹാചിതേഃ .
ന ച കിംചന നാമാങ്ഗ കചത്യച്ചൈവമാസ്ഥിതാ .. 53
ചിദ്വ്യോമ്നി ഹി ചിദാകാശമേവ സ്വമമലം വപുഃ .
ചേത്യം ദൃശ്യമിവാഭാതി സ്വപ്നേഷ്വിവ യഥാസ്ഥിതമ് .. 54
അന്യഥാനുപപത്ത്യാർഥകാരണാഭാവതഃ സ്വതഃ .
ചിദ്വ്യോമാത്മാനമേവാദൗ ദൃശ്യമിത്യേവ പശ്യതി .. 55
സർഗാദാവേവ ഖാത്മൈവ ദൃശ്യം ഭാതി നിരാകൃതി .
സംഭ്രമഃ സ്വപ്നസംകല്പമിഥ്യാജ്ഞാനേഷ്വിവാഭിതഃ .. 56
സ്വപ്നവത്തച്ച നിർധർമ മനാഗപി ന ഭിദ്യതേ .
വികാര്യപി സധർമാപി ചിദ്വ്യോമ്നോ വസ്തുനോ മലാത്..57
തത്സ്വപ്നനഗരാകാരം സധർമാപ്യസധർമകമ് .

ശിവാദനന്യമേവേത്ഥം സ്ഥിതമേവ നിരന്തരമ് .. 58
ദൃശ്യം സ്വപ്നാദ്രിവത്സ്വച്ഛം മനാഗപി ന ഭിദ്യതേ .
തസ്മാച്ചിദ്ദ്യോമചിദ്ദ്യോമ്നഃ ശൂന്യത്വം ഗഗനാദിവ .. 59
യദേവ തത്പരം ബ്രഹ്മ സർവരൂപവിവർജിതമ് .
തദേവേദം തഥാഭൂതമേവ സർഗതയാ സ്ഥിതമ് .. 60
സ്വപ്ന്യേ/നുഭൂയതേ ചൈതത്സ്വപ്നേ ഹ്യാത്മൈവ ഭാസതേ .
പുരാദിത്വേന ന തു സത്പുരാദിരചിതം തദാ .. 61
സ്വപ്നേ ച പ്രത്യഭിജ്ഞായാഃ സംസ്കാരസ്യ സ്മൃതേസ്തഥാ .
ന സത്താ തദിദം ദൃഷ്ടമിത്യർഥസ്യാത്യസംഭവാത് .. 62
തസ്മാദേതത്ത്രയം ത്യക്ത്വാ യദ്ഭാനം ബ്രഹ്മസംവിദഃ .
തസ്യ ദൃഷ്ടാർഥസാദൃശ്യാന്മൂഢൈഃ സ്മൃത്യാദിതോഹിതാ .. 63
യഥാ യത്രൈവ ലഹരീ വാരിണ്യേതി പുനഃ പുനഃ .
തത്രൈവൈതി തഥാ തദ്വദനന്യാ ഖേ പരേ ജഗത് .. 64
വിധയഃ പ്രതിഷേധാശ്ച സർവ ഏവ സദൈവ ച .
വിഭക്താശ്ച വിമിശ്രാശ്വ പരേ സന്തി ന സന്തി ച .. 65
തസ്മാത്-സദ്ബ്രഹ്മ സർവാത്മ/ കിമി-വാത്ര ന വിദ്യതേ .
സൈവ സത്തൈവ സർവാത്മ ചൈതദപ്യേത-ദാത്മകമ് .. 66
ഭ്രാന്തസ്യ ഭ്രമണം ഭൂമേർന ഭൂർഭ്രാന്തൈവ വാ ഗണൈഃ .
ന ശാമ്യതി ജ്ഞാതുരപി തഥാഭ്യാസം വിനാത്ര ദൃക് .. 67
ശാസ്ത്രസ്യാസ്യ തു യന്നാമ വാദനം തദ്വിനാപരഃ .
അഭ്യാസോ ദൃശ്യസംശാന്ത്യൈ ന ഭൂതോ ന ഭവിഷ്യതി.. 68
ന ജീവന്ന മൃതം ചിത്തം രോധമായാതി സംസൃതേഃ .
അവിനാഭാ-വിദേഹ+ത്വാദ്-വോധാ+ത്ത്വേ/തന്ന പശ്യതി .. 69
സർവദൈവാവിനാഭാവി ചിത്തം ദൃശ്യശരീരയോഃ .
ഇഹ ചാമുത്ര ചൈതസ്യ ബോധാന്തേ ശാമ്യതഃ സ്വയമ് .. 70
ചിത്തദൃശ്യ-ശരീരാണി+ ത്രീണി ശാമ്യന്തി ബോധതഃ .
പവനസ്പന്ദ+സൈന്യാനി കാരണാഭാവതോ യഥാ .. 71
കാരണം മൗർഖ്യമേവാസ്യ തച്ചാസ്മാദേവ ശാസ്ത്രതഃ .
കിംചിത്സംസ്കൃതബുദ്ധീനാം വാചിതാദേവ ശാമ്യതി .. 72
അബുദ്ധമുത്തരഗ്രന്ഥാത്പൂർവം പൂർവം ഹി ബുധ്യതേ .
ഗ്രന്ഥം പദപദാർഥജ്ഞഃ ഖേദവാന്ന നിവർതതേ .. 73
ഉപായമിദമേവാതോ വിദ്ധി ശാസ്ത്രം ഭ്രമക്ഷയേ .
അനന്യസാധാരണതാം ഗതമിത്യനുഭൂയതേ .. 74
തസ്മാദസ്മാന്മഹാശാസ്ത്രാദ്യഥാശക്തി വിചാരയേത് .
ഭാഗൗ ദ്വൗ ഭാഗമേകം വാ തേന ദുഃഖക്ഷയോ ഭവേത് .. 75
ആരുഷേയമിദമിതി പ്രമാദാച്ചേന്ന രോചതേ .
തദന്യദാത്മവിജ്ഞാനശാസ്ത്രം കിംചിദ്വിചാരയേത് .. 76
അനർഥേനാവിചാരേണ വയഃ കുര്യാന്ന ഭസ്മസാത് .
ബോധേന ജ്ഞാനസാരേണ ദൃശ്യം കർതവ്യമാത്മസാത് .. 77

ആയുഷഃ ക്ഷണ ഏകോ്ഽപി സർവരത്നൈർന ലഭ്യതേ .
നീയതേ തദ്വ്യഥാ യേന പ്രമാദഃ സുമഹാനഹോ .. 78

അനുഭൂതമപി ച നോ സ-
ദൃശ്യമിദം ദ്രഷ്ടൃസഹിതമപി .
സ്വപ്നനിജമരണബാന്ധവ-
രോദനമിവ സദിവ കചിതമപി .. 79

ഇത്യാർഷേ ശ്രീവാസിഷ്ഠമഹാരാമായണേ വാത്മീകീയേ മോക്ഷോ-പായേഷു
നിർവാണപ്രകരണേ ഉത്തരാർധേ പരമാർഥ-ഗീതാ(സു-അ)ദ്-വൈത/
യുക്തിർനാമ പഞ്ചസപ്ത+ത്യധിക-ശതതമഃ സർഗഃ .. 175..
ഓം
****
CHECKED BY GURU P.R.IYER
7.1.2024